

Gódány Nikoletta

A konzervatív és nacionalista politikai rendszer és a média által közvetített nőtípusok a Horthy-korszakban

Balázs Sipos: *Women and politics: nationalism and femininity in interwar Hungary*

Bár a magyarországi nőtörténettel és a társadalmi nemek történetével foglalkozó kutatások tartalmazznak médiatörténet-írást vizsgáló írásokat, a média ezekben mint forrás és nem mint kutatási téma szerepel. Sipos Balázs részben ezt a hiányt pótolja jelen munkájával, amelyben a női szerepeket és a nőiességet tárgyaló médiaszövegeket vizsgálja. Feltételezése szerint a kettős monarchia liberális rezsimjének megszűnését követően, a jobboldal és a nacionalista autoriter rend idején a nőiesség részben vagy teljesen ellentmondó konstrukciói ütköztek egymással a médiában. *Women and politics: nationalism and femininity in interwar Hungary* című kötetében arra a kérdésre keres választ, hogy milyen hatással volt az 1920 utáni konzervatív politikai fordulat a nőiesség jelentésére és az új nők imázsára, továbbá a külföldi médiumok közvetítette eszmék és értékrendszerek milyen mértékben formálták és alakították a magyarországi társadalmat.

A szerző az első fejezetben összefoglalja a magyarországi eseményeket és azokat a média helyzetére, szabályozására vonatkozó fontosabb történéseket a két világháború közötti időszakból, amelyek kulcsfontosságúak a későbbi nőtörténettel kapcsolatos viták megértéséhez. Megismerhetjük azokat a magyar gazdaságban és társadalomban fennálló tendenciákat, amelyek jelentős mértékben befolyásolták a nők helyzetét a vizsgált korszakban.

A második és a harmadik fejezetben Sipos ismerteti a magyar nőtörténet fő trendjeit a 19. és a 20. század fordulójától a második világháborúig: az olvasó rövid összefoglalót kap a magyarországi nőtörténeti korszakolásokról. A szerző szerint a hagyományos és általánosan elfogadott nőtörténeti periodizáció több aspektusból is kritizálható. Az elfogadott korszakolás alapvetően a politikátörténet felől közelít, ezzel szemben Sipos hangsúlyozza, hogy a nőtörténet nem egyenlő a nők politikai szerepvállalásának történetével, ezért ennél sokkal tágabb kategóriaként kell kezelni. A szerző az intézményi megközelítés helyett a személyi narratívákra helyezi a hangsúlyt, és érvelése szerint a nők helyzetének változását a politikai szférán kívül is vizsgálni kell.

A századforduló idején aktív női mozgalmak nagy hatással voltak a magyar társadalomra is: megváltoztatták a nőiesség jelentését és az ideális nő képét. Az első világháború pedig visszavonhatatlanul megváltoztatta a nők és a férfiak közötti kapcsolatokat, továbbá a nők társadalomban betöltött helyét. Az emancipáció első nagy korszaka az „új nők” és a „modern lányok” típusok megjelenését eredményezte. A többes szám szándékos, hiszen az új nőnek számos eltérő típusa létezett. A médianak hangsúlyos szerepe volt abban, hogy reflektált a változásokra, és közvetítette a nőideálokat, ami általánosabb európai jelenség volt, mint maga a progresszív feminizmus. A szerző szerint nemcsak a dolgozó, politizáló és tanuló nők számának növekedése tekinthető általános európai jelenségnek, hanem az is, hogy a világháborút követően ezeket a nőket megpróbálták visszaterelni a családba, a hagyományos női szerepekhez. Magyarországon az 1920 utáni konzervatív, nacionalista politikai rezsim célja a nők kulturális és politikai demobilizálása, a tradicionális női szerepek népszerűsítése, a férfiak és a nők közötti patriarchális kapcsolatok megszilárdítása volt.

A negyedik fejezetben átfogó képet kapunk arról, hogyan ábrázolták a nőket a magyar médiában, és mely nőtípust állították be példaként. Sipos a korszak népszerű enciklopédiáinak a nőkre és a nőiességre vonatkozó jellemzéseit veszi sorra, és bemutatja, miként definiálták a férfi szerzők a nőket, a nőmozgalmakat és a feminizmust, majd ezen ábrázolások alapján megállapítja, hogy a konzervatív és antifeminista eszmék társadalomra

gyakorolt hatása nem tekinthető természetesnek, sőt e gondolatok népszerűsége is megkérdőjelezhető, hiszen a populáris média sokkal nagyobb olvasóközönséget ért el.

Az ötödik fejezetben a szerző az elsősorban középosztálybeli női olvasókat célzó Új Időket, illetve a legnagyobb nőszervezet, a Magyar Asszonyok Nemzeti Szövetségének (MANSZ) orgánumát, a Magyar Asszonyt elemezte abból a szempontból, hogy miként viszonyult az új nőtípusokhoz. Arra a következtetésre jut, hogy egyik lap sem közvetített egységes képet, mert gyakran népszerűsítettek olyan nőtípusokat, amelyek egyszerre voltak feministák és nemzeti konzervatívok – ezért ezeket Sipos konzervatív feministáknak nevezi.

A hatodik fejezetben olyan nőtípusokat mutat be a szerző, mint a „flapper”, a „girl” és a „garçonne”, ugyanis a nők és a férfiak közötti kapcsolatot, emellett a nőiesség kérdését nemcsak a magyar, hanem a külföldi média is befolyásolta. A különféle modern nőtípusok reprezentációját magyar filmekben keresztül ismerteti a szerző.

Sipos kutatása alapján kirajzolódik, hogy a médiában ambivalens módon viszonyultak az „új nők” és a „modern lányok” típusaihoz: a média a női szerepek és identitások szempontjából a hibrid nőtípusokat népszerűsítette; az új normák pedig egyre szélesebb körben terjedtek el, és váltak elfogadottá.

Sipos Balázs új aspektusból közelíti meg a nőtörténetet és a médiatörténet-írást; könyve hiánypótló munka. Legnagyobb érdeme az, hogy árnyaltabb és komplexebb képet kínál arról, hogyan vélekedtek a két világháború közötti Magyarországon a nőiesség kérdéséről és az új nőtípusokról, és milyen mértékű befolyással bírt a nőkre nézve a konzervatív politika.

A szerző nagyszámú és különböző típusú forrással dolgozik, számos példán keresztül vizsgálja és szemlélteti a média társadalomra gyakorolt hatását. Mindezek ellenére a két vizsgált magyar sajtóorgánum mellett további lapok elemzésével még árnyaltabb képet kaphattunk volna. Az amerikai média kétségkívül hatással volt a magyar társadalomra, de felmerülhet az olvasóban a kérdés, hogy volt-e más irányú kulturális befolyás is? A kötet olvasmányos, a jól felépített struktúrának, a történeti bevezetőnek és a számos példának köszönhetően nemcsak a történészek és a társadalomkutatók számára jelent új megközelítést és újdonságot, hanem mindazok számára élvezetes olvasmány, akik érdeklődnek a nőtörténet és a médiatörténet iránt. (Balázs, Sipos: *Women and Politics: Nationalism and Femininity in Interwar Hungary*. Trondheim Studies on East European Cultures & Societies, No. 34, Trondheim, 2019, 165 oldal, ISBN: 978-82-691733-0-7).

Gódány Nikoletta diplomáit az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán szerezte meg előbb néprajz alapszakon, majd történelem mesterszakon. Jelenleg szintén ezen a karon a Történelemtudományi Doktori Iskola hallgatója. Érdeklődési köre a 20. századi turizmustörténet, kutatási témája a két világháború közötti idegenforgalmi propaganda Magyarországon. Email: nikoletta.godany@gmail.com